Nils Retterstøl til minne

Nestor i norsk suicidologi, professor emeritus dr.med. Nils Retterstøl døde brått i sitt hjem 9. februar, 83 år gammel. Få mennesker er forunt å få bruke seg selv så allsidig og så lenge for sitt land og sitt fagfelt som Nils Retterstøl. Han tok sin medisinske embetseksamen ved Universitetet i Oslo i 1950 og doktorgraden samme sted i 1966. I perioden 1969–1973 var han professor, overlege og direktør ved Neevengården sykehus i Bergen. Fra 1973 til 1994 var han professor i psykiatri ved Universitetet i Oslo og overlege ved Gaustad sykehus, der han også var sykehusets direktør 1973-81.

Retterstøl ble tidlig klar over at tabuer, skamfølelse og fordommer var til hinder for behandlingen av mennesker med psykiske lidelser. Ikke minst gjorde dette seg gjeldende innen temaer knyttet til selvmord. Han påtok seg oppgaven å tale de svake gruppers sak ved å alminneliggjøre lidelsene, og hans innsats for å modernisere og reformere det psykiatriske sykehuset fikk store ringvirkninger i norsk psykiatri. Både i inn- og utland mottok han en rekke hedersbevisninger, bl. a. kommandørkorset av St. Olavs Orden og HM Kongens gullmedalje for forskningsinnsats.

Nils Retterstøl fattet tidlig interesse for suicidologien, dette tabubelagte, myteomspunne og forsømte området i samfunnet. Han kunne fortelle om hvordan han under sitt arbeid som underordnet lege ved Runwell Hospital i London på 1950-tallet måtte kjempe for at pasienter som var blitt innlagt for selvmordsforsøk, ikke skulle havne i fengsel under datidens strenge lovgivning. Han innså tidlig at problemet selvmord ikke utelukkende handlet om psykiatri eller kan løses utelukkende ved tiltak innen psykisk helsevern, selv om dette er en ytterst viktig arena for forebygging. Han åpnet opp for et mangfold av perspektiver og tok alltid interesserte fagfolk vel i mot i sitt store kontor i tårnbygget på Gaustad sykehus. Han hadde et våkent blikk for samfunnsforholdenes og kulturens betydning for selvmordsproblematikken, og han var en av de første som presenterte en prosessmodell for forståelse av selvmord. Hans lærebok om selvmord ble en klassiker som svært mange faggrupper stiftet bekjentskap med, og som var under revisjon da Retterstøl gikk bort. Retterstøl publiserte en rekke vitenskapelige suicidologiske arbeider og oppnådde stor internasjonal anerkjennelse for dette. I perioden 1989 – 91 var han president for den Internasjonale foreningen for selvmordsforebygging (IASP), og organisasjonen gjorde ham til sitt æresmedlem i respekt for hans innsats.

For nærmere 20 år siden - høsten 1989 - rettet Nils Retterstøl en henstilling til Helsedirektøren om å utarbeide et nasjonalt program for selvmordsforebygging i Norge. På det tidspunkt var det ingen land som enda

Foto: Jørn-Kristian Jørgensen

hadde iverksatt slike planer. Det ga støtet til at vårt land fikk en handlingsplan mot selvmord. Retterstøl var selv ivrig med i den tidlige fasen av dette arbeidet. Senere, da vi fikk opprettet fagmiljøer på dette feltet, var han en viktig støttespiller på konferanser og gjennom å levere skriftlige arbeider og andre faglige bidrag. Han var den første redaktør av tidsskriftet *Suicidologi* – et arbeid han utførte i 5 år. Dette er bare noen eksempler på Retterstøls betydningsfulle faglige bidrag på det suicidologiske området.

I tiden som har gått siden Nils Retterstøl gikk bort, har vi mintes ham i ulike sammenhenger i det suicidologiske fagmiljøet i Norge; ved det nasjonale senteret for selvmordsforskning og -forebygging, der han var med helt til siste slutt, og i nettverket av fagmiljøer som arbeider med selvmordsforebygging. Vi er dypt takknemlige for den store innsatsen han gjorde, og vi er glade for å ha fått kjenne ham. Han var en mann med et klart hode og et varmt hjerte. Han var også en mann med visjoner og en evne til å realisere dem skritt for skritt. Vi minnes Nils Retterstøl i dyp takknemlighet.

Lars Mehlum